

Universiteiten van Nederland

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer prof. dr. R.H. Dijkgraaf
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

<i>Datum</i>	24 oktober 2022	<i>Uw kenmerk</i>	
<i>Telefoon</i>	06 14 82 91 06	<i>Ons kenmerk</i>	UNL 22/109 U
<i>E-mail</i>	jansen@unl.nl	<i>Bijlagen</i>	1

Onderwerp Monitor Open Access 2021 en vervolg

Geachte heer Dijkgraaf,

Middels dit schrijven rapporteer ik namens Universiteiten van Nederland over de voortgang op onze ambities voor 100% Open Access. Met het oog op de investeringen die uw ministerie doet in Open Science, plaats ik deze rapportage in de context van onze gezamenlijke inspanningen die nodig zijn om de kwaliteit en maatschappelijke relevantie van het wetenschappelijk onderzoek te verhogen inclusief het belang daarvan voor de kenniseconomie.

Open Access cijfers 2021

Sinds 2016 rapporteert UNL, conform afspraken gemaakt in 2014, over de jaarlijkse Open Access cijfers. Uit de cijfers (onderstaande tabel) blijkt dat 82% van de peer-reviewed artikelen uit 2021 van de 14 Nederlandse universiteiten als Open Access beschikbaar is.

Percentages Open Access publicaties 2016-2021 Nederlandse universiteiten

<i>Jaar</i>	<i>Open Access</i>
2016	42%
2017	50%
2018	54%
2019	62%
2020	73%
2021	82%

Dit is een stijging van 9%-punt ten opzichte van 2020, een sterkere stijging dan die we vorig jaar verwachtten. In bijlage 1 lichten we de resultaten van de jaarlijkse monitor toe.

De weg naar en voorbij 100% Open Access

Onze ambities rond Open Access zijn gericht op *het wegnemen van barrières voor het creëren, lezen, hergebruiken en evalueren van alle Nederlandse wetenschappelijke output, zodat iedereen op een duurzame manier toegang heeft tot wetenschappelijke kennis en ervan kan profiteren*. Deze ambities werken we momenteel in NPOS-verband uit als onderdeel van de landelijke Open Science ambities. Daarmee geven we aan dat we, hoewel we richting 100% Open Access bewegen, er daarmee nog niet zijn. Het beleid is de afgelopen jaren vooral gericht geweest op peer-reviewed artikelen terwijl andere resultaten uit

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

Universiteiten van Nederland

wetenschappelijk onderzoek, zoals boeken of conferentiebijdragen, ook zoveel mogelijk als Open Access beschikbaar moeten komen. Verder creëren sommige businessmodellen drempels voor wetenschappers en bepaalde wetenschapsgebieden en zullen we de transitie in internationaal verband duurzaam moeten maken. Gezamenlijke investeringen van kennispartijen én overheid zijn daarbij nodig.

Rijker Open Access beleid vereist aanpassing monitor

We blijven ons inzetten voor een rechtvaardig, eerlijk en duurzaam open wetenschappelijk publicatiesysteem. Dit vereist een rijkere monitoring waarmee beter beleidsmatig gestuurd kan worden. Zoals gemeld in vorige rapportages wordt gewerkt aan een nieuwe monitor die we vanaf 2022 gaan inzetten. Daarmee wordt flexibeler en efficiënter gemeten, met het oog op verdere automatisering, inclusief uitbreiding naar andere output (boeken, boekhoofdstukken en conferentiebijdragen) en met een betere aansluiting op verschillende beleidsbehoeften (bijvoorbeeld rond Plan S rond 0-maanden embargotermijn en rond eigenaarschap).

Naar brede maatschappelijke impact

Output die open beschikbaar is, genereert meer wetenschappelijke impact en zorgt ervoor dat een breder publiek bereikt wordt. Verdere versterking in de samenwerking met maatschappelijke actoren (onder andere via public engagement) zal de impact verder verhogen en de kwaliteit van wetenschap ten goede komen. We zijn verheugd met investeringen tot en met 2031 van uw ministerie in Open Science waarmee gerichte impulsen gegeven kunnen worden voor een nationale Open Science agenda. Echter de inbedding van de volledige Open Science agenda op een structurele en duurzame wijze vereist daarbij meer inzet en een breder nationaal afstemmings-/investeringsoverleg. UNL zal daartoe het initiatief nemen in nauwe samenhang met het NWO Regieorgaan Open Science in oprichting.

Ondersteunende wet- en regelgeving

Daarnaast is een verdere inbedding in wet- en regelgeving (intern)nationaal noodzakelijk. In mijn bijdrage tijdens de KNAW-discussiebijeenkomst op 26 september heb ik gepleit voor aanpassing van de WHW en van de ACR. Via de WHW zal Open Science verder versterkt kunnen worden op al de drie kerntaken van de universiteiten: open wetenschap, open onderwijs en open impact geven onze gezamenlijke opgave weer, passend bij de maatschappelijke uitdagingen en context van de 21^e eeuw. Via de Wet Auteurscontractenrecht zullen we moeten faciliteren dat alle output van hogeronderwijsinstellingen (inclusief open leermaterialen) zonder embargoperiode breed beschikbaar gesteld kunnen worden.

Blijvende steun van overheid en politiek

De positieve effecten voor wetenschap en maatschappij maken het belangrijk de komende jaren door te pakken in het realiseren van alle Open Science ambities. De universiteiten hebben op de volle breedte ambitieuze programma's ingericht en we hebben een sterke bestuurlijke regiegroep om Open Science tot norm te maken. Daarbij gaat het om een structurele inbedding in financiën, werkprocessen en in onze organisaties (onder andere erkennen en waarderen). De impulsfinanciering via het NWO Regieorgaan i.o. dient dit te faciliteren. Daarnaast blijft flankerend overheidsbeleid van belang voor het creëren van noodzakelijke schaalgroottes, ondersteunende wet- en regelgeving en het vrijmaken van financiering voor het bereiken van een nieuwe status quo van open wetenschap, onderwijs en impact.

Met vriendelijke groet,

Pieter Duisenberg
Voorzitter

Bijlage 1: Open Access monitor 2021

Samenvattend

In 2014 heeft UNL met staatssecretaris Dekker afgesproken Open Access publicaties te gaan monitoren. We zien dat het aantal Open Access publicaties blijft toenemen en het afgelopen jaar met 9% is gestegen. Nederland is internationaal gezien daarmee één van de koplopers. De verwachting is dat we in 2022 een verdere sprong kunnen maken.

Meetmethode sinds 2016

In onze berichtgeving over de 2017-cijfers (kenmerk VSNU 18/188U) hebben we de gehanteerde meetmethode toegelicht. Dit is een decentrale methode waarbij alle universiteiten, op basis van het in 2015 vastgestelde definitieraamwerk (kenmerk VSNU 17/244 U), tellingen hebben verricht van Open Access publicaties, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen “goud”, “hybride” of “groen”. Deze tellingen maken onderdeel uit van de jaarlijkse uitvraag door UNL van onderzoeksinzet en -output. Onderstaande gegevens moeten daarbij beschouwd worden als richtinggevend gezien de onzekerheden in verkregen data.

Meetresultaten 2016-2021

We leveren de cijfers over de percentages Open Access publicaties aan, net zoals we dit afgelopen jaren hebben gedaan, vanuit het vastgestelde definitieraamwerk. Van belang is dat we sinds 2015 gezamenlijk hebben vastgesteld dat we ons in de monitoring beperken tot alleen peer-reviewed artikelen, maar dan wel van zowel Nederlanders die corresponding auteur zijn als co-auteur. In de huidige monitor definiëren we Open Access als “gratis en permanent beschikbaar op de website van de uitgever of in een vertrouwde repository”.

Uit de cijfers (tabel 1) blijkt dat 82% van de peer-reviewed artikelen uit 2021 van de 14 Nederlandse universiteiten Open Access beschikbaar is. Dit is een sterke stijging van 9% ten opzicht van 2020. Dit was 42% bij de artikelen uit 2016, 50% uit 2017, 54% uit 2018, 62% uit 2019 en 73% uit 2020, steeds bij meetmomenten het tweede kwartaal het jaar daarop.

Tabel 1: Percentages Open Access (OA) publicaties 2016-2021 Nederlandse universiteiten per categorie

“Goud, DOAJ OA ¹ ”	“Hybride en niet DOAJ OA ² ”	“Alleen groen OA ³ ”	Totaal OA
13%	20%	9%	42% (2016)
17%	23%	10%	50% (2017)
19%	24%	11%	54% (2018)
21%	29%	12%	62% (2019)
25%	35%	13%	73% (2020)
28%	39%	15%	82% (2021)

Verwachting voor 2022

Naar verwachting zal de groei in 2022 verder doorzetten maar mogelijk ook afvlakken. Enerzijds is dit afhankelijk van lopende onderhandelingen met uitgevers in vooral het hybride deel. Anderzijds verwachten we

¹ Om te bepalen welke tijdschriften Open Access (OA) beschikbaar zijn, hebben we ons gebaseerd op de Directory of Open Access Journals (DOAJ). Dit is een online register van Open Access voor peer-reviewed tijdschriften.

² Onder “Hybride en niet DOAJ OA” verstaan we open artikelen in betaalde tijdschriften en open artikelen in open tijdschriften die niet zijn opgenomen in de DOAJ;

³ “Alleen groen OA” betreft artikelen die alleen Open Access toegankelijk zijn doordat ze beschikbaar zijn via een ‘trusted repository’. In ‘trusted repositories’ is dus niet gezocht naar artikelen uit DOAJ-tijdschriften en hybride artikelen.

Universiteiten *van* Nederland

verdere groei in “Goud, DOAJ” omdat het aanbod daarin groeiende is. Verder kan de groene route een verdere sterkere bijdrage leveren waardoor we voor 2022 waarschijnlijk tussen de 85% en 90% komen.

Bijdrage groene route

In 2019 is het pilotproject “You share, we take care”, waarbij we uitvoering geven aan amendement Taverne (Artikel 25fa), positief geëvalueerd. Daardoor zijn we begin 2020 begonnen met verdere ondersteuning van de groene route. Dit zal het percentage “Alleen groen OA” blijvend doen stijgen. Conform het huidige definitieraamwerk nemen we in deze categorie echter alleen die artikelen mee die niet via een van de andere routes als Open Access is gepubliceerd. Dus hoe succesvoller de andere routes zijn, hoe kleiner het aandeel groen dat nodig is. Benadrukt moet worden dat we de groene route als (tijdelijk) vangnet zien voor die publicaties die niet via uitgevers als Open Access gepubliceerd kunnen worden⁴.

Taverne is voor instellingen toch vooral een kwestie van ambitie en urgentie. Het moet voor de onderzoeker zo makkelijk mogelijk gemaakt worden om zijn werk te delen. Verschillen in implementatie van deze groene route verklaart vooral de verschillen in Open Access cijfers tussen universiteiten. Of we in 2022 echt naar of voorbij de 90% gaan zal ook aan de verdere implementatie van Taverne liggen. De impuls voor groei in hybrid en gold (inclusief diamond) moet toch vooral vanuit structurele landelijke samenwerking komen.

Vernieuwde, rijkere meetmethode vanaf 2022

In eerdere jaren hebben we gerapporteerd over mogelijk alternatieven voor de huidige arbeidsintensieve decentrale methodiek van monitoren. Sinds 2017 leveren universiteiten lokale cijfers aan voor een jaarlijkse, landelijke rapportage aan het ministerie van OCW.

Er zijn twee belangrijke redenen om het framework uit 2015 te herijken. Ten eerste zijn nieuwe mogelijkheden ontwikkeld om vormen en aspecten van Open Access te onderscheiden die beleidsmatig relevant zijn. Ten tweede is het beleidsmatig belangrijk geworden om ook naar Open Access van boeken, boekhoofdstukken en conferentiebijdragen en andere publicatietypes te kijken.

Het bestuur van UNL is in april 2022 akkoord gegaan met het framework voor de vernieuwde Open Access monitor dat is opgesteld op basis van de aanbevelingen uit het Adviesrapport Vernieuwing Open Access Monitoring ([publiekelijk beschikbaar](#)). Vanaf volgend jaar zullen we deze vernieuwde monitor gebruiken in onze rapportage aan u.

⁴ Hiermee volgen we in Nederland dezelfde strategie als andere landen die de gouden route als voorkeursroute hebben. Sommige andere landen hebben een andere strategie zoals België die vooral inzet de groene route en deze in hun rapportages voorop stellen.